

Cas Subirachs. Després de la tempesta

FRANCESC FONTBONA

Podem creure que quan una empresa artística provoca passions és un senyal de la vitalitat del món cultural que ens envolta. Tot el que s'ha produït darrerament a l'entorn de la participació de Josep Maria Subirachs en la continuació de les obres de la Sagrada Família seria per això un bon símptoma d'aquesta vitalitat.

Tanmateix, el desenvolupament de tota aquesta història m'ha deixat un regust amarg a la boca, i he detectat la mateixa sensació en molta altra gent. De fet, la història és molt complexa, i no es pot sintetitzar en poc espai tota la tempesta que s'ha produït. Han entrat en joc molts factors, molts més dels que s'han expressat públicament aquests dies. Tant de bo algun dia, algú, amb el cap fred i bona informació, pugui dissecar el que ha passat exactament amb tot això, perquè tindrem molt més que la resposta a un problema estètic: tindrem un millor coneixement del comportament col·lectiu de les persones.

Sembla que la Sagrada Família tingui un especial malefici, ja que el mateix Gaudí, l'arquitecte que va modificar el projecte inicial i li va donar l'empenta monumental que ara té, va ser sovint atacat en vida per la seva creació en aquell temple. Se sol dir que varen ser els noucentistes els que l'atacaren, però el cert és que tampoc els modernistes veien la seva obra amb bons ulls. Com va dir Valentí i Fiol, Gaudí, figura que ell qualifica de "ultramoderna", va ser rebutjat en nom justament de la "modernitat", i els que el rebutjaren començaren per ser, clarament, els mateixos modernistes.

El principal motiu que provocà aquella animadversió és el mateix que, en la meua opinió, segueix essent ara el principal motiu de l'actual oposició a la continuació per part de Subirachs d'aquesta

Passada la tempesta de l'acte al carrer contra la continuació de les obres de la Sagrada Família i en especial contra l'escultor Subirachs, l'autor de l'article es distanciació obertament de les opinions dels organitzadors i alhora lamenta l'estil d'un acte en què la visceralitat suplantava la raó. Seria lamentable que amb aquesta iniciativa s'hagués aixecat "la veda de la caça de l'home".

obra. En realitat, no és l'art de Gaudí ni tan sols ara el de Subirachs el que realment provoca tanta oposició. Com ja vaig dir en una entrevista a televisió entorn d'això —i que després no es va emetre—, l'art contemporani, en haver trencat els codis que el mediatitzaven en el passat, ja no té cap punt de referència sòlid sobre el qual basar-se per dir si és bo o si és dolent. Al segle XX, només podem qualificar un artista del nostre temps des d'una perspectiva de subjectivitat, i d'acord amb el particular bagatge de cultura de cadascú. Afirmar taxativament l'excel·lència o la mediocritat d'un artista d'ara només és lícit fer-ho, molt sovint, parlant en primera persona del singular.

El llast amb què s'han trobat els artistes que han gosat posar-se al servei d'aquesta obra monumental és el caràcter religiós tradicionalista que constitueix la mateixa essència de la idea del temple. La Sagrada Família té el contrasentit de ser una obra fora d'època, una catedral gegantina bastida en un segle agnòstic, un temple amb vocació de triomf en una època en què l'Església ja no mana o mana molt menys. I si el resultat d'aquesta aventura fora de sèrie hagués estat una obra banal, el fet no hauria inquietat ningú, però l'obra de Gaudí, per una cabriola de la història, no és banal, com tampoc ho és la de Subirachs, malgrat que per simplificar el problema es vulgui fer creure així. I aquí rau el que no encaixa en l'esquema diríem lògic: si el tradicionalisme catòlic dona fruits com la

basílica de Lourdes no passa res, és el previst, però quan el resultat és la Sagrada Família, la reacció —s'està veient al llarg de tot el segle— pot ser de recelosa irritació. Per això, curiosament, ara l'objectiu dels dards dels activistes contraris a l'actual obra de la Sagrada Família no són els continuadors més o menys mimètics de l'obra gaudiana ni els escultors més o menys discrets que hi han anat afegint figuretes de pessebre, sinó Subirachs. Perquè ell és, es vulgui o no, l'home més representatiu de la renovació escultòrica de la Catalunya de postguerra, i per això no encaixa en l'esquema. Contra altres intervencions contundents sobre il·lustres edificis modernistes, tanmateix civils, no s'ha aixecat cap veu qualificada, fora dels habituals subministradors de material de les seccions de cartes al director dels diaris; senyal que no és el que es pugui fer al patrimoni monumental modernista, el veritable desencadenant de postures de defensa irada d'aquest patrimoni.

Aquí, però, arribaria a fer teoritzacions que no caben en un article de diari i deixaria de dir algunes coses molt més concretes sobre tot aquest afer que m'han fet pensar. Jo estic d'acord que dissentir és molt saludable i que és la demostració més clara de la imprescindible pluralitat de la societat. En tota aquesta història, però, hi veig un símptoma molt alarmant, i no només per a l'art, sinó per a la pura i simple convivència: que en el cas Subirachs, malgrat que els organitzadors han declarat carregar l'accent en el seu caràcter

lúdic, hi he observat una molt considerable dosi de visceralitat. I la visceralitat és perillosa perquè suplanta la raó: en lloc del cap decideix el ventre. I encara més: en aquesta història molts s'han posat d'acord a considerar que s'ha aixecat la veda de la caça de l'home —amb un fort regust, d'altra banda, de caça de bruixes—; molts semblen haver arribat a la conclusió que tot val: el cop baix, la brometa de *calle Mayor*, la desqualificació insultant, la punyalada enginyosa. La mateixa paraula oprobi, que s'ha fet servir per qualificar les frases adverses a l'obra, té al diccionari un significat de "deshonor públic", de posar a la picota un dissident, sense miraments.

I el pitjor és que al darrere de tot hi ha un home digne, un artista independent, que ha fet molt per a la modernització de l'art d'aquest país i per al seu prestigi internacional, un artista que —malgrat l'envejable estoïcisme de què ha fet gala— li estan fent passar els pitjors dies de la seva vida amb allò que en castellà en diuen *saña*; amb aquella *saña* que gasten certs escolars, sempre en colla, contra el company de curs que veuen vulnerable, tendència que sol desaparèixer o controlar-se amb l'edat adulta.

No, tot el que ha passat no ho veig com una divertida activitat lúdica; jo ho veig com un primer indici, i desitjo ferventment que sigui passatger, que després d'uns anys en què en aquest país hem après a respectar-nos —fins i tot entre gent que tenia deutes vitals mutus molt greus—, ara podem caure per frivolitat en el parany de desfer el camí iniciat tan treballósament. No és Subirachs el que més em preocupa, sinó que es confirmi que de debò s'ha aixecat la veda de la caça de l'home.